

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA L.Z. ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 22383/03)

Hotărâre

Strasbourg

3 februarie 2009

Definitivă

3/05/2009

Hotărârea poate suferi modificări de formă.

În cauza L.Z. împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandtröm, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*, după ce a deliberat în camera de consiliu, la 13 ianuarie 2009, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 22383/03 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, domnul L.Z. („reclamantul”), a sesizat Curtea la 4 iulie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”). Președintele camerei a autorizat nedivulgarea identității reclamantului (art. 47 pct. 3 din regulament).

2. Reclamantul, căruia i s-a acordat beneficiul asistenței judiciare, este reprezentat de Nicoleta Popescu și Diana Olivia Hatneanu, avocate în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul susține că i-a fost încălcat dreptul la o anchetă efectivă în urma formulării unei plângeri pentru viol, suferit în timpul detenției.

4. La 3 aprilie 2007, președintele secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. Astfel cum prevede art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Prin hotărârea din 17 octombrie 2002, Tribunalul Prahova l-a condamnat pe reclamant la șapte ani de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de tâlhărie, reținându-se în sarcina acestuia că și-a însușit o căruță și un cal. La 10 aprilie 2002, a fost încarcerat la Penitenciarul Ploiești. În urma apelului și recursul reclamantului, prin hotărârile din 2 decembrie 2002 și 25 martie 2003, Curtea de Apel Ploiești și Curtea Supremă de Justiție au confirmat hotărârea pronunțată de prima instanță.

6. În timpul detenției, reclamantul a intrat în greva foamei și a ingerat în mod voluntar o cantitate mare de medicamente. Acesta a fost diagnosticat cu tulburări de personalitate, încadrat în categoria deținuților periculoși și repartizat în celulă cu deținuți care aveau de executat pedepse lungi, dintre care unii pentru omor.

7. La 5 martie 2004, reclamantul a adus la cunoștința autorităților penitenciarului faptul că a fost violat de doi deținuți. În aceeași zi, reclamantul și alți cinci deținuți, printre care se numărau cei doi incriminați de reclamant, au dat declarații scrise privind faptele în cauză. Reclamantul a susținut că violul a avut loc în luna februarie. Ceilalți deținuți au negat faptele.

8. La 6 martie 2004, reclamantul a reintrodus plângerea și a solicitat să fie examinat de un medic legist. Cererea sa a fost respinsă pe motiv că, în lipsa mijloacelor suficiente, acesta nu putea acoperi costurile unui examen medical.

9. La 8 martie 2004, directorul penitenciarului a trimis plângerea la Parchetul de pe lângă Judecătoria Ploiești. În scrisoarea din 10 martie 2004 adresată Parchetului, reclamantul a reintrodus plângerea și a solicitat o expertiză.

10. La cererea medicului penitenciarului, la 12 martie 2004, reclamantul a fost examinat de un chirurg de la spitalul județean în vederea unui tratament. Acesta din urmă a confirmat existența unei fisuri anale și a menționat că reclamantul susținea că a fost violat în ianuarie 2004. Medicul a recomandat transferul la spitalul penitenciarului, transfer refuzat de către reclamant.

11. În scrisoarea din 5 aprilie 2004, adresată comandantului poliției locale, reclamantul a descris faptele și a solicitat să fie primit de acesta din urmă.

12. La 20 aprilie 2004, un agent de poliție a mers la penitenciar și i-a interogat pe reclamant și pe ceilalți doi deținuți. Aceștia din urmă au negat faptele, în timp ce reclamantul a susținut că a fost violat în ianuarie. Acesta a adăugat că nu a ținut după ajutor de frica represaliilor și că nu a depus plângere imediat deoarece a așteptat întoarcerea din concediu a unui gardian în care avea încredere.

13. La 27 aprilie 2004, reclamantul a fost dus din nou la spitalul județean cu diagnosticul „fisură anală veche”. Acestuia i s-a aplicat un tratament corespunzător.

14. La 1 iunie 2004, Parchetul a pronunțat o rezoluție de neîncepere a urmăririi penale pe motiv că infracțiunile pretinse nu au fost confirmate de documentele de la dosar. În urma contestației reclamantului, la 5 iulie 2004, prim-procurorul parchetului a confirmat neînceperea urmăririi penale, considerând că depunerea plângerii și examenul medical trebuiau să aibă loc imediat după pretinsa agresiune.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

15. Posibilitatea contestării în fața instanței a unei rezoluții de neîncepere a urmăririi penale a fost prevăzută de art. 278¹ C. proc. pen., în urma modificării prin Legea nr. 281 din 24 iunie 2003, intrată în vigoare la 1 ianuarie 2004.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

16. Reclamantul reclamă absența unei anchete efective privind acuzația de viol, în timp ce era închis la Penitenciarul Ploiești. Acesta invocă art. 3 din convenție, redactat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Cu privire la admisibilitate

17. Guvernul invocă neepuizarea căilor de atac interne. Arată că reclamantul putea folosi calea de atac prevăzută de art. 278¹ C. proc. pen., în speță o acțiune în fața instanțelor interne împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale din 1 iunie 2004. Guvernul consideră că acțiunea prevăzută de articolul menționat era suficientă, accesibilă și efectivă în sensul art. 35 § 1 din convenție.

18. Conform susținerilor Guvernului, această acțiune asigură posibilitatea examinării rezoluției în litigiu de către o instanță, în baza documentelor de la dosar și a analizării oricărui nou mijloc de probă. El oferă exemple din jurisprudență care, conform acestuia, dovedesc că respectiva cale de atac este eficientă, atât în teorie, cât și în practică. În sfârșit, în ceea ce privește accesibilitatea acestei acțiuni, Guvernul consideră că reclamantul a fost cu siguranță informat cu privire la aceasta, având în vedere faptul că autoritățile penitenciarului aduceau la cunoștința deținuților toate modificările legislative și că reclamantul însuși le-a folosit în 2005, în cadrul unei alte proceduri penale.

19. Reclamantul contestă argumentul Guvernului. Afirmă că era vorba de o nouă cale de atac de care nu avea cunoștință. În această privință, acesta reamintește că rezoluția în litigiu nu indică acest lucru și susține că informarea deținuților cu privire la drepturile lor este doar o iluzie. În ceea ce privește acțiunea introdusă în 2005, acesta subliniază că a fost introdusă la mult timp de la petrecerea faptelor care fac obiectul prezentei cereri și că, în consecință, nu poate dovedi că avea cunoștință de această cale de atac în 2004.

20. Curtea reamintește că, în conformitate cu jurisprudența sa constantă, art. 35 § 1 din convenție le impune reclamantilor epuizarea căilor de atac disponibile în mod normal și suficiente în ordinea juridică internă pentru a le permite obținerea unei reparații pentru încălcările pretinse. Cu toate acestea, subliniază că trebuie să aplice respectiva regulă ținând seama în mod corespunzător de context, cu o anumită flexibilitate și fără un formalism excesiv. Acest lucru demonstrează faptul că, în general, Curtea trebuie să analizeze în mod realist, nu doar acțiunile prevăzute în teorie în sistemul juridic al părții contractante în cauză, ci și situația personală a reclamantilor [*Selmouni împotriva Franței* (MC), nr. 25803/94, pct. 77, CEDO 1999-V].

21. În speță, Curtea ia act de faptul că noua cale de atac introdusă de art. 278¹ C. proc. pen. a devenit disponibilă la 1 ianuarie 2004, adică cu șase luni înainte de ultima rezoluție de neîncepere a urmăririi penale.

22. În mod similar Guvernului, Curtea consideră că procedura instituită de articolul citat i-a permis reclamantului să conteste rezoluția menționată anterior în fața unei instanțe (a se vedea, *mutatis mutantis*, *Stoica împotriva României*, nr. 42722/02, pct. 107, 4 martie 2008). Cu toate acestea, era necesar ca autoritățile competente să îl informeze pe reclamant de existența acestei noi acțiuni. Or, reclamantul afirmă că acest lucru nu s-a întâmplat, ceea ce

documentele de la dosar, prezentate de părți, nu par să contrazică [*mutatis mutandis*, Dumitru Popescu împotriva României (nr. 1), nr. 49234/99, pct. 53, 26 aprilie 2007].

23. Chiar presupunând că reclamantul a fost informat cu privire la posibilitatea de a contesta această rezoluție, Curtea nu este convinsă, având în vedere circumstanțele cauzei, că o acțiune bazată pe dispozițiile indicate de Guvern i-ar fi permis într-adevăr reclamantului să obțină soluționarea pretensei încălcări a convenției.

24. Într-adevăr, dacă este adevărat că instanța competentă era obligată să audieze martorii și să admită noi probe, este adevărat și faptul că trecerea timpului ducea la scăderea posibilității obținerii de elemente de natură medico-legală pentru a stabili originea și cauza fisurii anale menționate pe certificatul din 12 martie 2004 [*mutatis mutandis*, Dumitru Popescu (nr. 1), citată anterior, pct. 56]. Un examen medico-legal efectuat cât mai repede posibil după depunerea plângerii reprezenta în mod incontestabil elementul esențial care ar fi permis stabilirea faptului că reclamantul a fost victima unui viol sau nu. Or, un asemenea examen medico-legal nu a avut loc, în ciuda solicitărilor reclamantului (*a contrario*, Stoica, citată anterior, pct. 12 și 13).

25. Având în vedere termenul scurs între depunerea plângerii și respingerea sa definitivă prin rezoluția din 5 iulie 2004, nu este nerezonabil să considerăm că aprecierea din partea instanței în cauză risca să rămână dependentă de ancheta desfășurată inițial de către organele de cercetare penală și în special din lipsa unui examen medico-legal realizat în timp util [*mutatis mutandis*, Dumitru Popescu (nr. 1), citată anterior, pct. 56]. Pe de altă parte, chiar presupunând că instanțele naționale au constatat nereguli în desfășurarea anchetei, ceea ce ar putea fi considerate ca o recunoaștere a pretinsului viol, Curtea ia act de faptul că dreptul intern nu prevede nici o formă de reparație.

26. În lumina circumstanțelor deosebite ale speței și fără a contesta principiul eficienței acțiunii introduse de art. 278¹ C. proc. pen., Curtea consideră că, în cazul reclamantului, această acțiune nu poate fi considerată corespunzătoare pentru a-i oferi o reparație pentru pretensele violuri. Prin urmare, excepția preliminară a Guvernului nu poate fi reținută.

B. Cu privire la fond

27. Reclamantul denunță absența unei anchete efective cu privire la plângerea sa pentru viol.

28. Guvernul respinge acest argument. Acesta precizează că declarațiile celor cinci deținuți coincid și neagă faptele și că, în plus, reclamantul și-a schimbat declarațiile cu privire la data pretensei agresiuni. Guvernul adaugă că, în lipsa altor probe, certificatul din 12 martie 2004 nu poate fi suficient pentru a dovedi existența unei agresiuni sexuale, fisura anală putând avea cauze multiple. În sfârșit, Guvernul consideră că un examen medico-legal ar fi fost util doar imediat după pretinsa agresiune, ori reclamantul și-a depus tardiv plângerea.

29. Curtea reamintește că violul pretins de reclamant intră, indiscutabil, în sfera de aplicare a art. 3 din convenție. De asemenea, deschiderea de către autorități a unei anchete oficiale în cazul în care un deținut afirmă în mod credibil că a fost supus la rele tratamente de către alți deținuți este capitală pentru a preveni cea mai mică formă de toleranță împotriva unor acte ilegale sau înțelegeri pentru săvârșirea lor [*mutatis mutandis*, Pantea împotriva României, nr. 33343/96, pct. 199, CEDO 2003-VI (fragmente)].

30. Curtea ia act de faptul că, în prezenta cauză, o anchetă a fost inițiată în urma unei plângeri depuse de reclamant la 5 martie 2004. Urmează să fie stabilit caracterul „efectiv” al acesteia.

31. Curtea reamintește că, în prezența unor acuzații credibile conform cărora un reclamant a fost victima unor violențe în perioada detenției, este necesară efectuarea unui examen medical cât mai repede posibil pentru a evita ca urmele violențelor să dispară (*Poltoratski împotriva Ucrainei*, nr. 38812/97, pct. 126, CEDO 2003-V).

32. În speță, Curtea evidențiază că, în ciuda cererilor repetate ale reclamantului de a fi examinat de către un medic legist, autoritățile penitenciarului s-au opus pe motiv că nu dispunea de mijloacele financiare necesare pentru a acoperi costurile examenului medical.

33. Pe de o parte, Curtea este surprinsă de obligarea deținuților de a suporta costurile examenului medical ca un act prealabil acestui examen și, pe de altă parte, de întârzierea cu care au reacționat autoritățile penitenciarului, având în vedere că reclamantul nu a fost prezentat unui medic decât la o săptămână de la depunerea plângerii.

34. În plus, Curtea constată că vizitele medicale din 12 martie și 27 aprilie 2004 nu par să fi avut loc în cadrul anchetei inițiate în urma plângerii pentru săvârșirea infracțiunii de viol. Într-adevăr, rezultă din documentele medicale eliberate cu aceste ocazii că cele două consultări s-au limitat la prescrierea unui tratament pentru fisură anală, autoritățile interne nesolicitând medicilor nici o lămurire privind eventualele cauze și origine ale rănii confirmate la 12 martie 2004 și despre care autoritățile penitenciarului au fost informate.

35. Bineînțeles, întârzierea în depunerea plângerii și contradicțiile în ceea ce privește data agresiunii sunt imputabile reclamantului și au îngreunat sarcina anchetatorilor. Cu toate acestea, autoritățile naționale nu pot fi scutite de obligația de a folosi toate mijloacele pe care le aveau la dispoziție pentru a stabili dacă infracțiunea pretinsă a fost săvârșită sau nu împotriva reclamantului.

36. Ținând seama de natura acestei infracțiuni, Curtea consideră că un examen medical complet, realizat cât mai repede posibil, putea fi decisiv pentru a confirma sau infirma versiunea reclamantului privind desfășurarea faptelor [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Bati și alții împotriva Turciei*, nr. 33097/96 și 57834/00, pct. 143, CEDO 2004-IV (fragmente)]. Or, parchetul a pronunțat rezoluția de neîncepere a urmăririi penale fără a-l fi interogat vreodată pe reclamant, bazându-se exclusiv pe declarațiile părților, obținute în penitenciar de către gardienii penitenciarului și de către un agent de poliție.

37. Având în vedere circumstanțele deosebite ale cauzei și ținând seama de caracterul credibil și de gravitatea acuzațiilor reclamantului, Curtea concluzionează că ancheta desfășurată de autoritățile interne a fost insuficientă și că, în consecință, a fost încălcat art. 3 din convenție sub aspect procedural.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 DIN CONVENȚIE

38. Invocând art. 6 din convenție, reclamantul se plânge de soluționarea procedurii penale și de condamnarea sa pentru tâlhărie.

39. Curtea reamintește că nu era de competența sa să cunoască erorile de fapt sau de drept pretins comise de o instanță internă [*García Ruiz împotriva Spaniei* (MC), nr. 30544/96, pct. 28, CEDO 1999-I].

40. În speță, Curtea ia act de faptul că, la finalul unei proceduri, conform art. 6 din convenție, instanțele interne au condamnat reclamantul la șapte ani de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de tâlhărie. Aceasta nu identifică în dosar nici un indiciu care să poată contesta această procedură.

41. Rezultă că acest motiv este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

42. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

43. Reclamantul solicită cu titlu de prejudiciu moral suma de 35 000 euro (EUR) ca urmare a traumelor psihice provocate de măsurile Parchetului și ale autorităților penitenciarului prin refuzarea anchetării acuzației de viol și prin menținerea în aceeași celulă cu agresorii săi.

44. Guvernul consideră că această sumă este excesivă și susține că o constatare a violului poate reprezenta, prin ea însăși, o reparație satisfăcătoare pentru prejudiciul moral suferit de reclamant.

45. Curtea consideră că reclamantul a suferit un prejudiciu moral ca urmare a lipsei unei anchete efective a acuzațiilor de viol. Având în vedere circumstanțele cauzei și pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41, aceasta a decis să îi acorde 5 000 EUR cu acest titlu.

B. Cheltuieli de judecată

46. Reclamantul solicită 2 750 euro (EUR) cu titlu de onorarii avocațiale în fața Curții. Acesta se bazează pe convenția privind onorariile încheiată cu cei doi avocați și în temeiul căreia această sumă putea fi exigibilă doar în momentul în care dispunea de mijloace financiare.

47. Guvernul nu se opune rambursării cheltuielilor efectuate, la prezentarea documentelor justificative. Totuși, acesta consideră că suma solicitată este excesivă și afirmă că cheltuielile nu au fost dovedite.

48. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilesc realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. Având în vedere elementele care se află în posesia sa și criteriile mai sus menționate, Curtea consideră că este rezonabil să se acorde reclamantului suma de 1 500 EUR pentru toate cheltuielile în fața Curții.

C. Dobânzi moratorii

49. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. Declară cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 3 din convenție sub aspect procedural și inadmisibilă în ce privește celelalte capete de cerere;

2. Hotărăște că a fost încălcat art. 3 din convenție sub aspect procedural;

3. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 5 000 EUR (cinci mii euro), cu titlu de daune morale, și 1 500 EUR (o mie cinci sute euro) pentru cheltuieli de judecată, care trebuie convertiți în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 3 februarie 2009, în temeiul art. 77 pct. 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep
Președinte

Casadevall